

УДК 339.92(477):330.341.1

Марченко Т.В.,
асистент кафедри міжнародної
економіки економічного факультету
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

МІЖНАРОДНІ ІННОВАЦІЙНІ ПРОГРАМИ В РОЗРІЗІ ВІДНОСИН УКРАЇНА-ЄС

Marchenko T.V.,
assistant of the department of international economics
faculty of economics
Yurij Fedkovych Chernivtsi National University

INTERNATIONAL INNOVATION PROGRAMS IN THE CONTEXT OF EU-UKRAINE RELATIONS

Постановка проблеми. Євроінтеграція України – це передусім вибір шляху розвитку в напрямку європейської цивілізаційної моделі, йдучи яким можна досягти прогресу у сферах життєдіяльності суспільства та держави. Україна має достатній потенціал, щоб здійснити цей прорив до нових технологій у промисловому виробництві, до нових відносин у сфері економіки, до нових поглядів на якість та рівень життя, до соціокультурної інтеграції нашого народу в Європейське Співтовариство.

Послідовна інтеграція України в європейський науково-дослідницький простір є одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики держави, важливим компонентом євроінтеграції як стратегії економічного розвитку. Розширення ЄС, впровадження політики „нового сусідства” забезпечують українським науковцям широкі можливості участі в європейських науково-дослідних схемах та програмах. Тому на цій основі актуальним є дослідження впливу розвитку науки, швидкості впровадження технологічних нововведень на економічне зростання України та рівень конкурентоспроможності української продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного шляху розвитку та пошуку перспективних напрямів активізації й успішного впровадження інноваційних проектів в систему національної економіки України та виявленню шляхів підвищення інноваційного потенціалу України, пов'язаних з імплементацією політики ЄС у сфері науки в українську дійсність присвячена доволі значна кількість наукових праць. Окремі аспекти цієї проблематики розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Л.Антонюк, О.Білорус, В.Геєць, А.Гальчинський, А.Гончарук, Б.Готц-Гарт, В.Гриньов, М.Долішній, П.Кларк, Г.Климко, Ю.Козак, С.Кортум, Ч.Купер, О.Лапко, Д.Лук'яненко, Ю.Макогон, В.Новицький, Дж.С.Паркер, М.Пашута, Ю.Пахомов, О.Плотніков, М.Портер, А.Поручник, К.Прахлада, А.Румянцев, В.Семиноженко, С.Соколенко, М. Теркел, М.Тушман, А.Філіпенко, Р.Фостер, Т.Циганкова, І.Школа, С.Якубовський, О.Ястремська.

Аналіз отриманих результатів дослідження підтверджує необхідність продовження вивчення поставленої проблеми для обґрунтування актуальності міжнародних інноваційних програм в розрізі відносин Україна-ЄС.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних чинників, які зумовлюють привабливість міжнародних інноваційних програм для України, можливих ризиків, пов'язаних з адаптацією політики ЄС у сфері науки до української дійсності, а також оптимальних шляхів підвищення інноваційного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сьогоднішніх умовах ЄС є найкращим засобом зовнішньополітичного позиціонування нашої держави й ефективним механізмом підтримки внутрішніх реформ. Перехід обговорення проблематики відносин з ЄС у практичну площину є чи не найкращим підтвердженням того, що український політичний клас й інтелектуальна еліта в своїй більшості зробили остаточний вибір напрямку подальшого руху країни.

Безумовно, перспектива членства в ЄС є найкращим інструментом і найбільш ефективним стимулом як для реформ всередині країни, так і для зближення з об'єднаною Європою. На сьогодні українською стороною чітко окреслено низку пріоритетів:

- здійснення переговорів щодо спрощення візового режиму для окремих категорій громадян;
- обговорення з ЄС доступу нашої країни до конкретних галузевих проектів, особливо в галузі енергетики;
- облаштування українських кордонів і митних пунктів у відповідності з європейськими стандартами для зменшення гостроти проблеми нелегальної міграції та контрабанди.

Досить амбітними є плани економічних та політичних реформ, які потребують дуже серйозних інституційних змін в країні та глибокого аналізу всіх пов'язаних з інтеграцією можливих переваг і загроз. Багато позицій ґрунтуються саме на економічній інтеграції, тому важливим є визначення меж, за якими економічна інтеграція стає загрозою національній безпеці. Економічна інтеграція України повинна бути направлена, перш за все, на забезпечення національної безпеки, ліквідацію загроз національним інтересам, гарантування державного суверенітету, створення необхідних економічних передумов для повного задоволення матеріальних, культурних, духовних потреб людини. Дієвим інструментом гарантування національної безпеки України може бути економічна інтеграція, заснована на принципах зацікавленого рівноправного співробітництва і юридичної захищеності всіх учасників інтеграційних процесів від будь-яких загроз національним інтересам.

Науково-технічне співробітництво України з Євросоюзом, складова якого – участь в Рамкових програмах, є потужним сегментом загального механізму інтеграції нашої держави у континентальний ринковий простір. Цей напрям співробітництва особливо важливий щодо цілеспрямованого створення сприятливих умов співробітництва, налагодження політико-економічного взаєморозуміння.

Реалізація довгострокових науково-технологічних пріоритетів у державі – важлива передумова активної участі України в європейських програмах. Тому для визначення першочергових напрямів реалізації державної науково-технологічної політики в контексті входження України в єдиний освітній і науковий простір Європи необхідно взяти до уваги пріоритетні напрями розвитку Європейського дослідницького простору [1; 3; 5-6].

Відповідно до визначених пріоритетів, основними механізмами реалізації державних і приватних зусиль щодо подальшого розвитку Європейського дослідницького простору вважаються фінансове (фіскальне та інвестиційне) стимулювання; спільне фінансування у рамках бюджету ЄС; координація національних програм і політики; розроблення нових фінансових інструментів ЄС; законодавче забезпечення.

Послідовне втілення в життя ключових завдань щодо широкого і ефективного залучення науково-технологічної сфери України у спільний науково-дослідний простір ЄС, одним з яких є отримання статусу асоціативного членства в РП, має постати не тільки засобом прискорення української інтеграції до ЄС, до механізмів світової економіки, але й стимулом для національної економіки в цілому, умовою її виходу на передові рубежі прогресу та міжнародного конкурентного змагання.

Питання перспективи отримання асоційованого статусу не може бути обмежено обговорюванням тільки фінансових аспектів такого членства, більш мотивованим є те, що цей крок буде розглядатися як:

- важливий етап розвитку партнерських відносин України з Євросоюзом, забезпечення умов для економічного зростання України;
- підвищення зрілості ринкової економіки та досягнення стану, адекватного країнам з розвинутою ринковою системою;
- створення умов для органічної інтеграції України у загальносвітові економічні відносини.

З огляду на прийняте керівництвом нашої держави політичне рішення про рух України у напрямі до ЄС стає очевидною необхідність низки дій щодо полегшення адаптування нашої країни до Єдиного європейського наукового простору та використання досвіду організації європейських рамкових програм.

По-перше, необхідно підвищити рівень поінформованості української наукової спільноти про міжнародне науково-технічне співробітництво. Адже сьогодні він доволі низький. виправити ситуацію зміг би спеціальний інформаційний центр при Міністерстві освіти і науки України (МОНУ), який спирався б у своїй діяльності на НАН України, провідні академічні інститути, вищі навчальні заклади та наукові організації відомчого підпорядкування. Потрібне своєчасне інформування про конкурси, які проводяться у рамках програми 8FP, оскільки теоретично українські вчені можуть бути їх учасниками на правах субпідрядної організації [4; 10].

По-друге, в разі прямої участі української наукової організації у проектах, що перемогли в тендерах 8FP, МОНУ мусить віднаходити кошти для її фінансування, зважаючи не тільки на важливість конкретної розробки, а й на престижність такої участі для нашої держави. До того ж, якщо участь українських учених викликатиме велику зацікавленість європейських партнерів, то, можливо, як виняток, керівництво 8FP прийме рішення про пряме їх фінансування на загальних підставах.

По-третє, слід активізувати участь України у таких значних загальноєвропейських програмах, як COST (співробітництво в галузі наукових досліджень) та EUREKA (співробітництво з метою реалізації наукових досягнень у промисловості). У цих програмах беруть участь тисячі європейських наукових організацій, що свідчить про велику потребу в них. Нашій державі варто налагодити належні партнерські стосунки з керівництвом програми COST (підняття участі України до повного членства значно покращить умови участі наших вчених у спільних фундаментальних дослідженнях) й активніше долучитися до діяльності в рамках програми EUREKA [2; 8-9].

По-четверте, необхідно створити національний центр інноваційних пропозицій щодо міжнародного науково-технічного співробітництва за аналогією з європейськими IRC (Innovation Relay Center). Розгалужена мережа таких центрів (їх близько 70) була заснована за 5FP для обслуговування

окремих регіонів країн ЄС. Щоб створити український IRC, потрібно вдатися до кроків, про які тут уже йшлося, – налагодити зв'язки з керівництвом 8FP або доповнити існуючий договір з науково-технічного співробітництва з ЄС. Такий центр міг би встановити плідні взаємовигідні контакти з мережею IRC в Європі для надання пропозицій щодо реалізації вітчизняних наукових розробок, пошуку партнерів, а також використання розробок зарубіжних учених. Оскільки діяльність національного центру має базуватися на європейських стандартах підготовки пропозицій, то спочатку він може працювати (за правилами європейських програм) як близнюк з центрами у Польщі, Австрії, Німеччині і бути об'єднаним зі згаданим центром поширення інформації 8FP. Крім того, слід активізувати роботу з поширення за кордоном інформації про досягнення української науки (через МЗС, а також освіти і науки) [5; 7].

Усі ці пропозиції націлені на вирішення ще одного дуже важливого завдання – пошук іноземних партнерів для співробітництва.

І, нарешті, по-п'яте, в Україні, за прикладом ЄС, слід створити власний єдиний науковий простір з об'єднанням у ньому академічної, вузівської та галузевої науки. Тут мають діяти створені провідні центри (за європейською термінологією – *Centres of Excellence*), де зосередяться дослідження за передовими напрямками, що узгоджуватимуться як з державними пріоритетами розвитку науки і техніки, які періодично затверджуються Верховною Радою, так і з європейськими.

Одним з основних завдань цих центрів буде виконання прогностичних розробок, визначення того, наскільки необхідним для України є кожний конкретний напрям. Настав час прогнозувати розвиток науки, техніки та виробництва в Україні на основі аналітичних досліджень, організованих провідними центрами. Такий прогноз допоможе скоригувати першочергові напрями та полегшити їх можливе узгодження з пріоритетами Рамкових програм, а це сприятиме нашому зближенню з європейською науковою спільнотою [6-7].

Політична та стратегічна важливість асоціації України до Рамкової програми ЄС є поза сумнівом. Разом з участю у Болонському процесі асоціація України буде важливим етапом на інтеграційному шляху нашої країни та дасть можливість по-новому підійти до укладання нових домовленостей про співробітництво нашої держави з ЄС, зокрема асоційованість з ЄС [10].

З огляду на повноцінне членство України в ЄС як кінцеву мету, асоціація України до Рамкової програми забезпечить прогрес України у досягненні цієї мети.

Висновки з даного дослідження. Для переходу на якісно новий рівень відносин з ЄС Україна передусім потребує радикальних внутрішніх реформ, спрямованих на завершення переходу до ринкової економіки та забезпечення сталого розвитку. Міжнародні інноваційні програми можуть розглядатися як один із таких інструментів. Вони сприятимуть адаптації країни до норм і стандартів ЄС, підвищуватимуть мобільність українських експертів, дослідників та освітян на європейському просторі, прискорюватимуть європейську інтеграцію. Повноцінна участь у проектах Восьмої рамкової програми сприяла б залученню країни до передових технологій, реалізації її наукового потенціалу, додатковому фінансуванню українських науково-дослідних організацій і установ, що беруть участь у спільних проектах.

Поетапне розв'язання економічних питань, диверсифікація торгівлі, наповнення реальним змістом економічної та науково-технічної співпраці, приведення у відповідність конкурентної політики, митної справи, охорони кордонів та інших галузей, які підпадають під компетенцію ЄС, до норм Союзу – це ті конкретні кроки, без яких європейський вибір України залишиться політичною декларацією, тоді як послідовне втілення їх рано чи пізно дозволить досягти наміченої цілі.

Необхідною та достатньою умовою динамічного руху у даному напрямку є політична воля, успіх власних реформ і найголовніше – відстоювання національних інтересів України. І така перспектива лежить в площині європейської інтеграції.

Література

- 1.Бюлетень Національного інформаційного центру зі співробітництва з ЄС у сфері науки і технологій. – Київ, грудень 2004 р. – № 34. – С. 3.
- 2.Міжнародна Європейська інноваційна науково-технічна програма EUREKA в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eureka.kiev.ua.
- 3.На шляху до створення єдиного європейського дослідницького простору / [С.О.Фірстов, Д.А.Левіна, Л.І.Чернишев, Є.Бордюк, Т.Патрах]. – К. : Вісник НАН України, 2002. – № 9. – С. 5-11.
- 4.Науково-технічні (інноваційні) проекти НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.innovations.nas.gov.ua.
- 5.Національний Центр зі співробітництва з ЄС у сфері науки та технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.fp6-nip.kiev.ua.
- 6.Рамкові програми Євросоюзу в контексті створення єдиного наукового європейського простору / [С. Фірстов, Д. Левіна, Т. Патрах, Л. Чернишев] // Вісник НАН України. – 2002. – № 9. – С. 35-44.
- 7.Шестафин Н.С. Европейская научно-технологическая интеграция Украины: возможности и риски / Н.С.Шестафин, С.Ф.Попов // Проблемы науки. – 2006. – № 6. – С. 41-42.
- 8.European Cooperation in Science and Technology (COST) [Electronic resource]. – Access mode: www.cost.esf.org.

9. Official site of the EUREKA initiative [Electronic resource]. – Access mode: www.eureka.be.
10. Work Programme “Research and Innovations” [Electronic resource]. – Access mode: // www.ftp.cordis.europa.eu/pub/fp6/docs/wp/sp2/.

Referances

1. Bulletin of the National Information Centre for EU cooperation in science and technology (2004), Kyiv, Ukraine, no. 34, p. 3.
2. International European innovative scientific and technical program EUREKA in Ukraine, available at: www.eureka.kiev.ua.
3. Firstov, S.O., Levina, D.A., Chernyshev, L.I., Bordiuk, Y. and Patrakh, T. (2002), “Towards a common European Research Area”, *Visnyk NAN*, no. 9, pp. 5-11.
4. Scientific and technical (innovation) projects NAS of Ukraine, available at: www.innovations.nas.gov.ua.
5. National Center for Cooperation with the EU in the field of science and technology, available at: www.fp6-nip.kiev.ua.
6. Firstov, S., Levina, D., Patrakh, T. and Chernyshev, L. (2002), “Framework Programme of the European Union in the context of creating a single European research area”, *Visnyk NAN*, no. 9, pp. 35-44.
7. Shestavin, N.S. (2006), “European scientific and technological integration of Ukraine: opportunities and risks”, *Problemy nauky*, no. 6, pp.41-42.
8. European Cooperation in Science and Technology (COST), available at: www.cost.esf.org.
9. Official site of the EUREKA initiative, available at: www.eureka.be.
10. Work Programme “Research and Innovations”, available at: www.ftp.cordis.europa.eu/pub/fp6/docs/wp/sp2/.

УДК 338.1:664

Ніколаєнко С.М.,
здобувач кафедри обліку і аудиту*
Національний університет харчових технологій

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ХАРЧОВОЇ ТА ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Nikolaienko S.M.,
candidate for a degree of the department of accounting and audit,
National University of Food Technologies

THE CHARACTERISTIC OF THE MODERN STATE OF FOOD AND PROCESSING INDUSTRY

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку господарської системи на макро-, мезо- та мікрорівні характеризується високою конкуренцією у всіх економічних сферах. Це визначає необхідність виникнення різноманітних форм об'єднання, що, в свою чергу, сприяє посиленню інтеграційних процесів на всіх рівнях економіки. Кластеризація економічного простору набула великого розповсюдження серед науковців, експертів та керівників суб'єктів господарювання різних рівнів (підприємства, галузі, держави), починаючи із 90-х років минулого сторіччя, та перетворилася в базовий елемент економічної політики багатьох країн.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі серед зарубіжних та вітчизняних вчених, що займаються вивченням кластерів можна назвати Є.Лімера, І.Толенадо, Д.Сольє, С.І. Солоненко, О.М. Петухову, М.П. Войнаренка та багатьох інших. Але дослідження процесів кластеризації передбачає вивчення всіх процесів, що відбуваються в країні, на галузевому рівні та на рівні підприємства.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сучасного стану економіки харчової та переробної промисловості на макро-, мезо- та макрорівні. Дослідження стану галузей національного господарства, оцінка виробничо-господарської діяльності підприємств за видами промислової діяльності та галузевою спрямованістю дозволить визначити передумови окремих підприємств та галузей в цілому, а також їх спроможність до формування кластерних утворень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна - потужна аграрна країна, з віковими традиціями рослинництва та тваринництва. Саме такі передумови і стали підґрунтям для розвитку

* Науковий керівник: Чернелєвський Л.М. – к.е.н, професор